

МОНГОЛ УЛСЫН БОЛОВСРОЛ, СОЁЛ ШИНЖЛЭХ УХААН, СПОРТЫН ЯАМ,
АНАГААХЫН ШИНЖЛЭХ УХААНЫ ҮНДЭСНИЙ ИХ СУРГУУЛЬ

Гар бичмэлийн эрхтэй©

СОДБИЛЭГИЙН САРАНГЭРЭЛ

**МАНСУУРУУЛАХ БОДИСЫН ТАЛААРХ ӨСВӨР ҮЕ, ЗАЛУУЧУУДЫН
МЭДЛЭГ, ХАНДЛАГА, ХЭРЭГЛЭЭ**

Е09180101 Нийгмийн Эрүүл Мэнд

Нийгмийн эрүүл мэндийн магистрын зэрэг горилсон нэг сэдэвт бүтээл

Улаанбаатар хот

2019 он

МОНГОЛ УЛСЫН БОЛОВСРОЛ, СОЁЛ ШИНЖЛЭХ УХААН, СПОРТЫН ЯАМ,
АНАГААХЫН ШИНЖЛЭХ УХААНЫ ҮНДЭСНИЙ ИХ СУРГУУЛЬ

СОДБИЛЭГИЙН САРАНГЭРЭЛ

МАНСУУРУУЛАХ БОДИСЫН ТАЛААРХ ӨСВӨР ҮЕ, ЗАЛУУЧУУДЫН МЭДЛЭГ, ХАНДЛАГА, ХЭРЭГЛЭЭ

Эрдэм шинжилгээний ажлын удирдагч:

АУ-ны доктор Д. Хишигтогтох

Эрдэм шинжилгээний ажлын зөвлөх:

АУ-ны доктор, дэд профессор Л.Насанцэнгэл

Эрдэм шинжилгээний ажлын шүүмжлэгч:

АУ-ны доктор Б.Жаргал

Улаанбаатар хот

2019 он

ТОВЧ ХУРААНГУЙ

Түлхүүр үг: Мансууруулах бодис, өсвөр үе, залуучууд, хар тамхи

Сэдвийн нэр: Мансууруулах бодисын талаарх өсвөр үе, залуучуудын мэдлэг, хандлага, хэрэглээ

Үндэслэл: НҮБ-ын мансууруулах бодистой тэмцэх албаны 2016 оны тайланд дэлхийн хэмжээнд 15-64 насны 275 сая хүн хар тамхи, мансууруулах бодис хэрэглэж байгаа бөгөөд эдгээр хүмүүсийн 31 сая орчим нь мансууруулах, сэтгэц идэвхит бодисоос хамааралтай болсон байна.¹ Монгол улс нь олон улсын хэмжээнд хар тамхи, мансууруулах бодисын хэрэглээ өндөртөйд тооцогддог БНХАУ, ОХУ-тай хил залгаа оршиж байгаа нь манай улсаар дамжин өнгөрөх, улмаар тухайн бодисын хэрэглээ нэмэгдэх зэрэг олон эрсдэлийг дагуулж байдаг байна. 2017 оны байдлаар дэлхийн хэмжээнд 15-16 насны 13.8 сая залуучууд каннабис хэрэглэсэн нь тогтоогджээ. Иймд мансууруулах болон сэтгэц идэвхит эм, бодисын хэрэглээний өнөөгийн байдлыг судлах, энэ талаарх өсвөр үе, залуучуудын мэдлэг, хандлагыг тодорхойлж, улмаар үйл ажиллагааны цаашдын чиг хандлагыг боловсронгуй болгох, хор хөнөөлөөс сэргийлэх ажлыг эрчимжүүлэх шаардлага зүй ёсоор тавигдаж байна.

Зорилго: Мансууруулах бодисын талаарх өсвөр үе, залуучуудын мэдлэг, хандлага, хэрэглээний байдлыг судлах

Судалгааны хэрэглэгдэхүүн ба арга зүй: Судалгааны зорилтын хүрээнд дараах загвар, аргыг ашиглан судалгааг гүйцэтгэв. Үүнд:

1. Өсвөр үе, залуучуудын дунд мансууруулах бодисын талаарх мэдлэг, хандлагыг сургуульд суурилсан нэг агшингийн загвараар
2. Мансууруулах бодис хэрэглэгчдийн байдлыг баримтын судалгааны аргыг ашиглан явуулсан. Шүүхийн шийдвэрийн нэгдсэн сангийн 2011-2016 оны шийтгэх тогтоолд нийт 170 хэргийн 220 холбогдогч нарт холбогдох хэргийг судалсан.

Үр дүн: Судалгаанд оролцсон оюутан, сурагчдын мансууруулах бодисын талаарх мэдлэгийг үнэлэхэд дийлэнх буюу 62.9% нь хангалтгүй, 29.3% нь дундаж, 7.8% нь хангалттай сайн түвшний мэдлэгтэй байна. Мансууруулах бодисын талаарх мэдлэгийн түвшинг хүйсээр харьцуулж үзэхэд статистик ач холбогдол бүхий ялгаатай буюу эмэгтэйд илүү байна. Судалгаанд оролцогчдын 62.3% нь мансууруулах бодис хэрэглэхээ дуртай цагтаа зогсоож чадна, 71.4% нь

мансууруулах бодисыг олон удаа хэрэглэсний дараа л түүнд бүрэн татагддаг гэсэн буруу ойлголттой байна. Мөн 65.7% мансууруулах бодис хэрэглэгч нь ХДХВ-ын халдвар авах өндөр эрсдэлтэйг, мансууруулах бодисыг хуулиар хориглосон байдгийг судалгаанд оролцогчдын 55.7% нь мэдэхгүй байна.

Судалгаанд оролцогчдын 13.4% нь мансууруулах бодис хэрэглэх санал хүлээн авчээ. Манай оронд мансууруулах бодисыг ургадаг газраас түүж бэлтгэсэн тохиолдол их байна. Хэрэгт холбогдсон хүмүүсийн мэдүүлгээс харахад дийлэнхи (79.8%) нь хор хөнөөлийг мэдэхгүйн улмаас сонирхож үзсэн байна. Мансууруулах бодисын хэрэгт холбогдсон 2 хүн тутмын 1 нь сорж, 3 хүн тутмын 1 нь татаж хэрэглэдэг байна.

Дүгнэлт:

1. Судалгаанд оролцсон оюутан, сурагчдын мансууруулах бодисын талаарх мэдлэгийг үнэлэхэд 3 хүүхэд тутмын нэг нь хангалтгүй мэдлэгтэй байна. Өсвөр үе, залуучуудын хууль эрх зүйн талаарх ойлголт буюу мансууруулах бодис хэрэглэх нь хуулиар хориглосон талаар ойлголт бага байна. Судалгаанд оролцогчдын 72.2% мансууруулах бодис хэрэглэхгүй байх, энэ асуудлаас өөрийгөө болон найз нөхдөө сэргийлэх эерэг хандлагатай байна.
2. Манай оронд каннабисийг хамгийн их (86%) хэрэглэдэг бөгөөд мансууруулах бодисыг түүж бэлтгэсэн, хадгалсан тохиолдол өндөр байна. Хэрэглэсэн хүмүүсийн дунд сорж болон татаж хэрэглэх нь их байна.

ABSTRACT

Keywords: adolescent, youths, drug consumption, knowledge, attitudes

Title: Determining the knowledge and attitudes of adolescents and youth (aged 15-24 years) on drug consumption and its harm

Background:

According to the world report 2016 of United Nations Office on Drugs and Crime It is estimated that 275 million people between the ages of 15 and 64 years, used at least one drug in 2016 and of these 31 million people who use drugs are estimated to suffer from drug use disorders.¹ Drug addiction and trafficking are a relatively modest, but growing, problem in Mongolia, because of high risk neighbors. It is reported that 13.8 million youths, who is 15-16 years old, used cannabis in 2017. Therefore we need to assess knowledge, Attitudes, and Substance Use Practices Among adolescent and youths and take a step on management, prevention and intervention.

Aim: To evaluate the knowledge and attitudes of adolescents and youth (aged 15-24 years) on drug consumption and its harm

Materials and methods: We used below study designs to accomplish the task:

1. This study has been conducted by cross-sectional analytical research design based on secondary schools, colleges, and universities. 176 high-school students, 215 university students, and 70 VTC's or college students were involved in our study.
2. Documentation design were used to evaluate drug consumer status. Also evaluated 170 cases of 220 consumers from 2011-2016 legal information system.

Results: According to the study results knowledge of the most of participants (62.9%) students were evaluated insufficient, 29.3% were moderate and 7.8% were sufficient. Reclassified participants for their sex analysis revealed statistical difference. There were misunderstandings which can stop anytime (62.3%) and using multiple times is significant (71.4%). Also they were unknown about drug usage can lead to high risk of HIV infection (65.7%) and was illegal (55.7%).

Of the participants 13.4% were invited to someone to use drug. Also there are some cases that seeking and preparing the drugs in Mongolia. According the information of

legal cases 79.8% of those are were not known initially about side effect or impact of drugs.

Conclusion

1. According to the study results 1 of 3 participants' knowledge of drug were insufficient. It is time to provide legal information for adolescent and youths about its usage is illegal and health issues. Analysis of the attitude shows most of participants had a positive attitudes and they tend to not use drug and prevent friends.
2. Cannabis usage is the most common type of illegal use in Mongolian youths and illegal preparation of cannabis in Mongolia is increasing. Among the users, cannabis smoking type was predominant.

ГАРЧИГ

ТОВЧИЛСОН ҮГИЙН ЖАГСААЛТ	5
ЗУРГИЙН ЖАГСААЛТ	6
ХҮСНЭГТИЙН ЖАГСААЛТ	7
УДИРТГАЛ	8
Судалгааны ажлын үндэслэл	8
Судалгааны ажлын таамаглал	9
Судалгааны ажлын зорилго, зорилт	10
Судалгааны ажлын шинэлэг тал	10
Судалгааны ажлын практик ач холбогдол	10
Нэг сэдэвт бүтээлийн бүтэц, хэмжээ	10
Судалгааны үр дүнг хэлэлцүүлсэн байдал	11
Судалгааны ажлын ёс зүй	11
Судалгааны ажлыг хэвлүүлсэн байдал	12
НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ. ХЭВЛЭЛИЙН ТОЙМ	13
1.1 Мансууруулах бодисын ангилал, тэдгээрийн шинж чанар	13
1.2 Мансууруулах бодисын хэрэглээний түүх	20
1.3 Хүний эрүүл мэндэд үзүүлэх хор хөнөөл	21
1.4 Мансууруулах бодисын нийгэмд үзүүлэх хор хөнөөл	24
1.5 Мансууруулах бодисын эдийн засагт үзүүлэх хор хөнөөл	26
1.6 Өсвөр үеийнхний мансууруулах эм, бодис хэрэглэхэд нөлөөлөх хүчин зүйл	27
1.7 Мансууруулах бодисын тархалт	29
ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ. СУДАЛГААНЫ ХЭРЭГЛЭГДЭХҮҮН БА АРГА ЗҮЙ	31
2.1 Судалгааны загвар	31
2.2 Судалгааны хамрах хүрээ, түүврийн хэмжээ, түүвэрлэлт	32

2.3 Судалгааны мэдээлэл цуглуулах арга	33
2.4 Үр дүнгийн статистик боловсруулалт	39
ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ. СУДАЛГААНЫ АЖЛЫН ҮР ДҮН	40
3.1 Асуумж судалгааны үр дүн	40
3.2 Баримтын судалгааны үр дүн	52
ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ. СУДАЛГААНЫ АЖЛЫН ХЭЛЦЭМЖ	58
СУДАЛГААНЫ АЖЛЫН ДҮГНЭЛТ	70
ЗӨВЛӨМЖ	71
НОМЗҮЙ	

НОМ ЗҮЙ:

1. United Nations Office on Drugs and Crime. *"World drug report"* 2018.
2. Уранчимэг Б. *Өнөөдөр сонин*. 2018/01/17
3. Лхагвасүрэн Ш. Монголын өсвөр үеийнхнийг хар тамхи, мансууруулах бодис хэрэглэхээс урьдчилан сэргийлэх ажлын арга зүй. Боловсрол судлалын докторын зэрэг горилсон нэг сэдэвт бүтээл. Улаанбаатар:Монгол Улсын Боловсролын Их Сургууль; 2009.2-54
4. Үндэсний статистикийн хороо. Гэмт хэрэг 2015. http://1212.mn/BookLibraryDownload.ashx?url=crime_2015.pdf
5. ЦЕГ. *Гэмт хэрэг үйлдэгсдийн байдлын мэдээ*. 2016.
6. Дэлхий дахины сургуульд суурилсан эрүүл мэндийн судалгаа - Монгол. *Ерөнхий боловсролын сургуулийн сурагчдын эрүүл мэндийн зан үйлийг тодорхойлох*. 2011.
7. Нийслэлийн гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажлыг зохицуулах зөвлөл. *Нийслэлийн өсвөр үе залуучуудын дунд мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт эм бэлдмэл бодисын хэрэглээ, ойлголтын талаарх тандалт судалгаа*.2010.
8. Эрдэнэбаяр Л. *Донтолтын анагаах ухаан*. Улаанбаатар:Сэлэнгэпресс; 2016.13-155
9. Бабаян Э.А. Гонопольский М.Х. *Учебное пособие по наркологии*.Москва;1987.
- 10.Friedman LS, Fleming BA, Poberts DH, Hyman SE.Source book of Substance abuse and addiction.*Linpincott Williams and Wilkins*;1995.
- 11.Miles H, Allison B, et al. Cannabinoid receptor localization in brain. *Neurobiology*.1990;84.
- 12.Опиоидуудын эмгэг оношилгоо, эмчилгээ стандарт. 5396-3-2004.
- 13.Kozor R, Grieve SM, Buchholz S, et al. Regular cocaine use is associated with increased systolic blood pressure, aortic stiffness and left ventricular mass in young otherwise healthy individuals. *PloS one*. 2014;9(4):e89710.
- 14.Cheng Y-C, Ryan KA, Qadwai SA, et al. Cocaine use and risk of ischemic stroke in young adults. *Stroke*. 2016;47(4):918-922.
- 15.Галлюциногенуудын эмгэг оношилгоо, эмчилгээ стандарт 5396-9-2004.
- 16.Эрдэнэбаяр Л. *Донтох эмгэг судлал*. Улаанбаатар;2007.
- 17.Эрдэнэбаяр Л. Донтох өвчин үүсэх эмгэг жам. Монголын анагаах ухаан сэтгүүл.1987.1

18. United Nations Office on Drugs and Crime. "World drug report" 2017.
19. P. Kimberly, Meghan D. Morris, ed *Injection Drug Use and Hepatitis C Virus Infection in Young Adult Injectors: Using Evidence to Inform Comprehensive Prevention*. CID. 2013; 57
20. T. Granot, ed *Children and Young People Growing Up with Loss and Its Effects*. Philadelphia Jessica Kingslay; 2005.
21. Haberstick BC, Young SE, Zeiger JS, Lessem JM, Hewitt JK, Hopfer CJ. Prevalence and correlates of alcohol and cannabis use disorders in the United States: results from the national longitudinal study of adolescent health. *Drug and alcohol dependence*. 2014; 136: 158-161.
22. Жирэмсний хяналтанд байгаа эмэгтэйчүүдийн бэлгийн замаар дамжих халдварын тархвар зүйн судалгаа. Улаанбаатар; 2008.
23. Оюунханд Ш. Монголын нийгэм дэх девиант үзэгдлийн талаарх социологийн асуудалд. Улаанбаатар; 2000. (52)
24. Осипов Г.В. *Социология и Социализм*. Москва; 1990, 142
25. Философский энциклопедический словарь. 135 хуудас
26. Краткий социологический словарь. 1998
27. Эрдэнэбаяр Л. Мансуурал судлалын үндэс. Улаанбаатар; 2001
28. ХДХВ/ДОХ-ын өндөр эрсдэл, өртөмхий байдлын судалгаа, 2007
29. <Хууль зүйн яамны албан мэдээлэл.pdf> 2016.
30. Бямбасүрэн С. Сэтгэцийн эмгэг судлал. Улаанбаатар: Сэлэнгэпресс; 2013
31. Slobodskaya HR8 Akhmetova OA, Ryabichenko TI. Siberian child and adolescent mental health: Prevalence estimates and psychosocial factors. *Alaska medicine*. 2007; 49(2): 261
32. United Nations Office on Drugs and Crime. "World drug report" 2005.
33. Abdalla RR, Madruga CS, Ribeiro M, Pinsky I, Caetano R, Laranjeira R. Prevalence of cocaine use in Brazil: data from the II Brazilian National Alcohol and Drugs Survey (BNADS). *Addictive behaviors*. 2014; 39(1): 297-301.
34. Мансууруулах эм, бодистой холбогдох мэдээлэл. ЦЕГ, ЭЦГ-ын Мэдээлэл судалгааны төв. 1995-2012
35. Сүхбат Г. Өнөө ба ирээдүйн спортын эх уурхай-эрүүл өсвөр үеийнхэн. Хүүхдийн спорт-өнөө ба ирээдүй. 2017; 33.
36. Вао-Ганг Ц, Хишигсүрэн Ц. Мансууруулах бодистой холбоотой асуудлаар шүүхийн эмгэг судлалын магадлан шинжилгээнд хамрагдагсдын судалгаа. *Эрүүл Мэндийн Шинжлэх Ухаан*. 2017; (1): 67

- 37.ЭМЯ, СЭМҮТ, ДЭМБ. Мансууруулах бодис ба нийтийн эрүүл мэнд.2016. НҮБ-ийн ерөнхий чуулганд ДЭМБ ерөнхий захирал Маргерат Чаны хэлсэн үг-2016.4.15
- 38.Lonnie E, David A. Knowledge, Attitudes, and Substance Use Practices Among Street Children in Western Kenya. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3749375/>
- 39.Nwosu U. M, Ezejindu C. N. Knowledge and attitude on abuse of drugs among youths (1526years) in umulogho obowo, imo state. European Journal of Pharmaceutical and medical research. 2017,4(7), 245-250
- 40.Tsering D, Pal R, Dasgupta A. Substance use among adolescent high school students in India: A survey of knowledge, attitude, and opinion. J Pharm Bioallied Sci. 2010 Apr;2(2):137-40
- 41.Хууль зүйн судалгааны төв. Мансууруулах эм, сэтгэц нөлөөт бодисын хууль бус эргэлтийн нөхцөл байдал судалгааны тайлан.2017.4-13
42. Sultan U, Meral K. Substance abuse in high school students: their self-efficacy to avoid substance abuse and related factors.Journal of psychiatry and Neurological science. 2018;31:356-363
- 43.Ганцэцэг Д. ЭМШУИС-ийн оюутнуудын ХДХВ/ДОХ-ын талаарх мэдлэг, хандлага болон мансууруулах бодис, антибиотикийн хэрэглээ, хандлага.НЭМ-ийн магистрын зэрэг горилсон нэг сэдэвт бүтээл.Улаанбаатар:Эрүүл Мэндийн Шинжлэх Ухааны Их Сургууль;2012.21-55
- 44.Мөнхжаргал Н, Уранчимэг Р, Долгорсүрэн С. Сүхбаатар дүүргийн ерөнхий боловсролын сургуулийн өсвөр насныхны архи, тамхи ба сэтгэц идэвхт бодисын хэрэглээ. *Innovation*. 2017;11(2):97-99
- 45.Mathers B, Wodak A, Shakeshaft A A, Khoei E M, Dolan K. *Rapid Assessment and Response to HIV and Drug use in Mongolia*. NDARC Technical Report №.300.Sydney,National Drug and Alcohol Research Centre, University of New South Wales, 2009
- 46.World Health Organization-Substance Abuse Department (1998) The rapid assessment and response guide on injecting drug use.
- 47.Хороо МУСҮ. Монгол Улсын Статистикийн Эмхэтгэл. Улаанбаатар:Монгол Улсын Статистикийн Үндэсний Хороо;2014.

- 48.Баярмаа В. Өсвөр насныхны сэтгэл хөдлөл, зан үйлийн судалгаа. Анагаах Ухааны докторын зэрэг горилсон нэг сэдэвт бүтээл. Анагаахын Шинжлэх Ухааны Үндэсний их сургууль.2019.10-35
- 49.Удвалцэцэг Б. Согтууруулах ундааны хэрэглээ, хор уршгийн талаарх өсвөр үе, залуучуудын ойлголт, хандлага. НЭМ-ийн магистрын зэрэг горилсон нэг сэдэвт бүтээл.Улаанбаатар:2017.36-62
- 50.Organization WH, Ministry of health M, Public Health Institute M. Global school-based Student Health Survey. Mongolia:Mongolia Country Report. Ulaanbaatar:Public Health Institute;2013
- 51.ЭМЯ, НЭМГ. Архи, тамхи ба сэтгэц идэвхт бодисын хэрэглээг шалгах тандалт асуулга
- 52.ЗГХА, ЭМГ, СЭМҮТ. Өсвөр насныхны дунд мансууруулах болон сэтгэц нөлөөт эмийн хэрэглээний түвшинг тогтоох судалгаа. Улаанбаатар 2012.
- 53.Содномпил Ц, Оюунбилэг Ш, Лхайжав Д. Өсвөр үеийнхний эрүүл мэндээ хамгаалах мэдлэг, зан үйл, дадал хандлага судалгааны цуврал-2. Монголын Анагаах Ухаан, 1997, 4(101)
- 54.Жанцан С. Хар тамхины гэмт хэрэгтэй тэмцэх ажиллагааг боловсронгуй болгох асуудал. 2012.06.13. Гадаад харилцааны яамны хуралд тавьсан илтгэл
- 55.Д.Ундралсайхан. БНХАУ-ын хар тамхи, мансууруулах бодисын хууль бус эргэлттэй тэмцэж буй туршлага, эрүүгийн хуулийн үр нөлөө.Хууль сахиулахуй.2016,09(01)6 91-98